

ב ח ו ק ו ת י ב

יעבירו) מעצמו משמע) הרי כבר ידוע שאין להאדם לבקר ולברור איזו תהי' קודש — ולמה צריך הכתוב להזהיר „לא יבקר גו' ? לכן פרש"י „לפי שנאמר וכל מבחר נדריכם", ולכן אפשר הקס"ד ש„יהא בורר ומוציא את (העשירי שיהי') היפה — ת"ל לא יבקר בין טוב לרע".

אמנם עפי"ז אי"מ סיומו „ת"ל לא יבקר בין טוב לרע) בין תם בין בעל מום חלה עליו קדושה", הרי לאו סיפא רישא וכו' :

(א) הקס"ד הוא רק דעליו לברור ולהוציא את היפה ולכן נאמר „לא יבקר", אבל מנא לן לומר ד„וכל מבחר נדריכם", הוא לעיכובא ולא חלה קדושה (כלל) באם לא הוציא את היפה — שלשלול זה מסיים „בין תם בין בע"מ חלה עליו קדושה" ?

(ב) פתח ב„יפה" ומסיים ב„תם" ?

(5) אף שרש"י לא הביא דרשת הגמ' (בכורות נח, ב) „אמותיהן מבחין כו' וגזעות ויוצאות לקראת אמם ולפקינהו אינהו יעבור כתיב ולא שיעבירוהו". וכמו שהקשה במשכיל לדוד על ג' רש"י „מוציאן בפתח". אבל בפשטות — „מוציאן" הוא לאו דוקא „מוציאן" בייס ואפ"ל רק גרם הוצאתן (תו"ת כאן). ובפרט שרש"י לא מסיק מ' חיתב ד„כל אשר" יעבור" (שמשמעותו מעצמו) מפשוטו, ובכלל לא עסיק בפירושו (שלכן לא העתיק חיתב „יעבור") ורק מפרש חיתבות „תחת השבט".

(6) להעיר מפרש"י שם „מלמד שיביאו מן המובחר" (ולא שצריך להביא וכיו"ב).

א. בדיני מעשר בהמה שבסוף פר' שתנו עה"פ „לא יבקר בין טוב לרע" פרש"י: „לא יבקר וגו' — לפי שנאמר: וכל מבחר נדריכם יכול יהא בורר ומוציא את היפה ת"ל לא יבקר בין טוב לרע בין תם בין בע"מ חלה עליו קדושה ולא שיקריב בעל מום אלא יאכל בתורת מעשר ואסור ליגזו וליי' עבד".

והנה תחלת פירושו של רש"י „לפי שנאמר... ת"ל לא יבקר בין טוב לרע" מקורו בתו"כ. אמנם ידוע שאין דרכו של רש"י להעתיק דרשת רז"ל אא"כ מוכרחת היא להבנת פשוטן של כתו"ב; ומה שבנדו"ד מביא רש"י דרשת התו"כ י"ל בפשטות:

בפשטותן של כתובים אי"מ למה הוצרך הכתוב להזהיר „לא יבקר בין טוב לרע": דין מעשר בהמה מפורש בכתוב הקודם „כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהי' קודש לה'", ש"פשוטו — שהסדר צ"ל שהבהמות עוברות תחת השבט והעשירית קדושה — ולא שבורר ומוציא אחת מתוך עשר (ונוסף ע"ז — יעבור) ולא —

(1) כו, לג.

(2) ראה יב, יא.

(3) משא"כ סיומו „בין תם בין בע"מ חלה עליו קדושה" — ראה בכורות יד, ב (ובפרש"י שם ע"א (במשנה) ד"ה חוץ נז, א. ירושלמי ר"ה פ"א ה"א. וראה לקמן הערה 18, 22.

(4) ראה לקמן הערה 18, 22.

(על דרך כחוש¹⁰)¹¹ — וא"כ —

(10) להעיר (בדרך ההלכה) מפרשי מנחות (סד, א ד"ה אפי' נמצאת) דבכחוש יש איסור דהקריבהו נא לפתחך (מלאכי א, ח). וראה בהערה הבאה.

(11) ומפרשי זה * משמע ולפי האמת בלא לימוד דלא יבקר"ה צריך ליקח מן המובחר היינו בהמה יפה (— שמנה), ועד"ז בשאר קרבנות (ולא נאמר בהם מיעוט). אבל ראה גוי"א בפרשי (פרשתנו כז, יו"ד): "דלגבי הקרבה אין חילוק בין כחוש ושמן". וראה רמב"ם שבהערה 8. ובסוף הל' איסורי מזבח "ויביא קרבנו מן היפה המשובח ביותר כו' יקדיש מן היפה" (וראה שו"ע יו"ד סו"ס רמח). וראה שו"ת צפע"ג (ג. נ. תשי"ד) סי' רעד (חלקו נעחק בצפע"ג עה"ת שם). ביאור הרי"ם שם. ציונים לתורה כלל יג.

אבל להעיר מלשון הרמב"ם ריש הל' איסורי מזבח "מ"ע להיות כל הקרבנות תמימין ומובחרין שנא' תמים יהי לרצון כו'" (ועד"ז בריש פ"ו שם). ואולי גם "מובחרין" נכלל בתמים יו"ל. או שזהו פרט נוסף, ובתיבת "מובחרין" כונתו עד מ"ש בפ"ב ה"ח (שם) "ו' חוליים אחרים כו' אין מקריבין אותה לפי שאינה מן המובחר והכתוב אומר מבחר נדריך" (ואין לומר שזהו בע"מ, כי הרי מסיים שם "ואם הקריבן יראה לי שהורצו" ואילו בבע"מ נא' "תמים יהי לרצון, לא לרצון יהי לכם" — אמור שם, כ"כא). ורפ"ז שם "לא יביא שה כחוש וכעור ויאמר הרי אין בו מום כו' אלא כל שביא כו' מן המובחר". וכמוכח (ש"מבחר" ובע"מ הם בב' סוגים נפרדים) גם מפ"ג ה"א (שם): "האסורין למזבח היו הן י"ד כו' בע"מ, ושאינה מן המובחר". וראה ברי"ם פערלא שם (שיו, ג ואילך). ובהערה 11.

(*) ובפרשי ראה שם כתב "שיבאו מן המובחר" אבל לא פירש מהו מובחר.

(**) אבל זקן חזקה ומזהם הם בכלל בע"מ (רמב"ם ספ"ז מהל' ביאת מקדש).

דהנה עכצ"ל שבהקס"ד שיהא בורר ומוציא את היפה דוקא — אין ה' כוונה לשלול בעל מום, שהרי בע"מ לא תיסק אדעתך למעטי' מטעם "כל מבחר נדריכם", כי שם המדובר מבין אלו "אשר תדירו לה'", ובע"מ אסור להקדישו ולהקריבו לה' — אינו בסוג "נדריכם" בכלל; אלא הכוונה בזה * היא שיקח בהמה יפה כפשוטו (שמינה) ולא פחותה ורעת * מראה

(7) אמור כב, יט ואילך. ובפרשי שם כב, ג' פעמים להזהיר על הקדשן כו'.

(8) וכן פ"ה הרי"ם משאנן בתו"כ. וב' ביאור הרי"ם פערלא (בסה"מ להר"ג) ח"א עשה פו בסופו (שית, ג). וראה לקמן הערה 22.

אבל להעיר מלשון הרמב"ם ריש הל' איסורי מזבח "מ"ע להיות כל הקרבנות תמימין ומובחרין שנא' תמים יהי לרצון כו'" (ועד"ז בריש פ"ו שם). ואולי גם "מובחרין" נכלל בתמים יו"ל. או שזהו פרט נוסף, ובתיבת "מובחרין" כונתו עד מ"ש בפ"ב ה"ח (שם) "ו' חוליים אחרים כו' אין מקריבין אותה לפי שאינה מן המובחר והכתוב אומר מבחר נדריך" (ואין לומר שזהו בע"מ, כי הרי מסיים שם "ואם הקריבן יראה לי שהורצו" ואילו בבע"מ נא' "תמים יהי לרצון, לא לרצון יהי לכם" — אמור שם, כ"כא). ורפ"ז שם "לא יביא שה כחוש וכעור ויאמר הרי אין בו מום כו' אלא כל שביא כו' מן המובחר". וכמוכח (ש"מבחר" ובע"מ הם בב' סוגים נפרדים) גם מפ"ג ה"א (שם): "האסורין למזבח היו הן י"ד כו' בע"מ, ושאינה מן המובחר". וראה ברי"ם פערלא שם (שיו, ג ואילך). ובהערה 11.

(9) היינו בעיקר שאינה יפה (שמינה) ולא שיש בה איזה צד שלילי, כי זקן וחולה ומזהם נתמעטו מקרבן (פרשי ויקרא א, יו"ד. מכוונות מא, א. תו"כ עה"ס).

טים שבפירושו ש"אכל בתורת מעשר ואסור לגזוז ולעבד".

ב. והביאור בזה:

תיבת "לא" יבקר" אפשר בה ב' פירושים:

א. בירור, ובנדוד — לבקר ולהור ציא בהמה א' מתוך העשר שבעדו.

ב. מל' "בקורת", ובנדוד פירושה (לא שיברר אחד מתוך השאר, אלא) לעשות בקורת בכל עדו. והיינו שכל אחת מהעדר של עשר בהמות (שממנו יהי' העשירי קודש) תהי' מבוקרת.

וע"פ דרך ההלכה מותר לעשות בקורת בתוך עדו. היינו שיכול "לשדי ב' מומא בכלי עדרי" (ובמילא יהי' העשירי בע"מ). ומוזה מובן (בפש-טות) גם לאידך גיסא שיכול לבקר

א) מהו הסיום "בין תם בין בעל מום חלה עליו קדושה" — "תם" "בעל מום" מאן דכר שמי'. ב) מכיון דפי' הכתוב "לא יבקר בין טוב לרע" הוא שלא יבקר את היפה מתוך השאר שבעדרו שאינם יפים (אבל שניהם ראויים להקרבה) — מנלן מכתוב זה כי "בין תם בין בעל מום חלה עליו קדושה".

ג) גם צלה"ב: בתחילת פירושו, מעתיק רק התיבות "לא יבקר", ותיבות "בין טוב לרע" מרמז ב"גוג", ובאמצע פירושו מעתיק גם "בין טוב לרע"?

ד) כן צלה"ב בסיום דברי רש"י:

אריכות לשונו "ולא שיקריב בעל מום" לכאורה מיותרת היא, שהרי כבר מפורש בתורה לפנ' ז' "כל אשר בו מום לא תקריבו גו'".

ה) מנ"ל לרש"י בפשש"מ ב' הפר-

13) ואין לומר שמה שרש"י מביא ב' פרטים אלו הוא (לא לפי שמרומזים ב' פשש"מ, אלא) כי זה הדין במעשר בע"מ (לפי האמת), ומכיון שכ' ש"חלה עליו קדושה" (ולכן הוצרך לשלול "ולא שיקריב בע"מ" כנ"ל בהערה הקודמת) מסיים "שיאכל בתורת מעשר ואסור לגזוז כו'" כי אלה הדברים שבקדושת מעשר שישנם בבע"מ כמו בתם —

כי עפ"י לא הי' צריך להביאו כלל, כ"א לכתוב "חלה עליו קדושה אבל לא שיקריבו בע"מ" והי' מובן ששאר הדברים שבקדושת מעשר ישנם בו (שהרי גם במעשר תם לא הביא (בפרש"י הקודמו) כל פרטי דיניו).

14) ל' הכתוב קדושים (יט, כ). וראה פרש"י שם "לבקר את הדבר".

15) בכורות לו, ב. וש"ג.

ביותר. *** (לא רק שלילת האיגו יפה ומובחר כו').

12) בפשטות י"ל שמכיון שכ' שגם בע"מ "חלה עליו קדושה" אף שבכלל אסור להקדיש בע"מ כנ"ל הערה ז, הי' קס"ד שבע"מ זה אפשר גם להקריבו (וכנגמרא שם יד, ב), ולכן פירש "ולא שיקריב בע"מ", אבל יומתק ביותר ע"פ המבואר לקמן.

*** וי"ל דבז' תלוי: בנוגע להקרבן עצמו (ראה לעיל שם) מוכרח רק שיהי' "מבחר נדריכס" היינו לא "כחוש וכעור" וכיו"ב, דאליכ הוי כמו בזיון קדשים (וראה בהמובא בסוף הערה 8 "אסורין למזבח . . . שאינה מן המובחר"). ובנוגע להאדם "הרוצה לזכות עצמו יכוף יצרו ויביא קרבנו מן היפה המשובח ביותר".

וכיון שנאמר רק "לא יבקר בין טוב לרע" ותו לא — מוכח ש"לא יבקר" פירושו הוא לא יברר. ואם תאמר, מהיכא תיתי לומר שאפשר לברר ולהוציא את היפה שיהא הוא העשירי, מפרש רש"י "לפי שנאמר וכל מבחר נדריכם, יכול יהא בורר ומוציא את היפה — ת"ל לא יבקר" יי.

ולכן אין הכתוב מוסיף "בין רע לטוב", כי מאחר שנאמר "כל אשר יעבור גו' העשירי יהי קודש גו'" אין מקום לומר שאפשר לברר ולהוציא את העשירי שיהא קודש כנ"ל, אם לא מפני שכתוב, "כל מבחר נדריכם" שפירושו (לברר ולהוציא את ה)יפה, לכן צ"ל (רק) "לא יבקר בין טוב לרע", שלא יהא בורר ומוציא את היפה.

ג. אמנם עדיין קשה: כיון ש"לא יבקר בין טוב לרע" נאמר רק לשלול שלא נלמד מ"וכל מבחר נדריכם" ש צריך לבקר — הרי ה' מספיק לכתוב "לא יבקר" ותו לא. שגם אז ה' מיכרח לפרש שהמדובר הוא בביקור היפה יי.

להשיענו שאם עבר ועשה כל העדר בהמות רעות שחל ע"ז קדושת מעשר, ועדמכ"ב בלבוש האורה בפרש"י פסוק יו"ד.

(18) ומוזה שהכתוב בא לשלול הקס"ד שצריך לברר את היפה — לכאורה שוב אין מקום לומר (לדעת רש"י) שלא יבקר הוא לא, כי זהו רק שלילה, שאינו מחויב לבקר. וראה לקמן הערה 22.

(19) אבל אין לומר שאז ה' קס"ד דפי' "לא יבקר" הוא מל' בקורת, ובא הכתוב לומר דלא יעשה שום בקורת בעדרו, והרי מובן דלא כל הבהמות נכנסים לזיר להתעשר (ראה בכורות גז, א), וא"כ מוכרח שיעשה

את עדרו שתהיינה כולן יפות (ובמילא תהי' העשירית בהמה יפה).

והנה בפשטות הכתובים באם "לא יבקר בין טוב לרע" פירושו מלשון בירור, היינו שמהיר שלא יברר אחת מהעשר שתהי' היא טובה וקודש, הרי כבר נאמר "כל אשר יעבור תחת ה' שבט העשירי יהי קודש" דמזה מובן, כנ"ל, שאין לברר בהמה אחת מן השאר שבעדרו.

ולכן מסתבר יותר ש"לא יבקר" הוא מל' בקורת, היינו ש"לא יבקר" את כל הבהמות שבעדרו קודם שיעשרן — שתהיינה כולן כפי רצונו.

אולם רש"י בא לפרש כי לא יבקר הוא מל' בירור ולא בקורת. ולכן מע' תיק בפירושו "לא יבקר" ותו לא, שהרי בעיקר מפרש תיבות אלו אלא שההכרח לפירושו — הוא מהנאמר אחרי זה — "בין טוב לרע", וזאת הוא מרמז ב"וגו'":

לפנ"ז כשמדבר בהפרשת בהמה ל' קרבן נאמר יי "לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב". ועפ"ז, בפסוק דידן, אם נפרש "לא יבקר", שלא יעשה בקורת בעדרו — למה נאמר רק "לא יבקר בין טוב לרע", ה' לו להוסיף כבלפנ"ז גם "בין רע לטוב", שהרי כמו שאין לבקר את עדרו שתהיינה כל הבהמות יפות, כמו"כ צריך להזהיר שלא יבקר ש' תהיינה כולן רעות יי.

(16) כו, יו"ד.

(17) ואף שזה ה' מוכן במכש"כ — הרי ה' קס"ד שמעכב בדיעבד, וצריך

אלא שקדושתו היא "לא שיקרב בע"מ אלא יאכל בתורת מעשר ואסור ליגזז וליעבד", כדלקמ.

ד. והביאור בזה: בקדושת העשירי (בין תם ובין בע"מ) נאמר — "יהי קודש". וכן בכתוב לפניו "העשירי יהי קודש לה' " (בהוספת תיבת "יהי") מזה משמע דנוסף על עצם חלות הקדושה על הבהמה צריך שיהי קודש — צ"ל החלות ביחד עם הוי' דקדושה. היינו שתיכף כשנתקדשה הבהמה תיעשה בה פעולת קדושה²¹.

וכמו שפרש"י על "יהי קודש" (הנאמר לפניו בתם) — "נקרב למזבח

(כי בלעדי הכתוב "וכל מבחר נדריכם", שכוונתו על היפה. אין צורך לשלול שלא יברור את העשירי, מאחר שכבר נאמר "כל אשר יעבור גו' ", כנ"ל). וא"כ תיבות. "בין טוב לרע" מיותרות הן.

ומזה מכריח רש"י ש"בין טוב לרע" מרבה עוד ענין²² — "תם ובע"מ". ובא הכתוב לומר²³ "בין תם בין בע"מ חלה עליו קדושה". ואף שאין בע"מ קרב לגבי המזבח. וקדושת ה' מעשר היא "ליקרב למזבח כו' ", מ"מ למדנו ממה שנאמר "לא יבקר בין טוב לרע" (שפי' גם תם ובע"מ, כנ"ל) שגם בע"מ "חלה עליו קדושה"²⁴.

הבקורת ולהוציא מן העדר הפסולין הג"ל, ואף שלא הובא הג"ל (דבכורות) בפרש"י, הרי א' גם בפשט' נתמעטו כמה בהמות מהקריבה (ראה פרש"י ויקרא א, ב. ג. י) ב' באם לא הי' הלימוד דגם בע"מ חלה עליו קדושה וכו' הרי הי' נשאר האיסור להקדיש ולהקריב בכל הפסולין שבפ' אמור שם.

20 ואי"ז דרשה אחת עם התחלת הפירוש כמו שצירפו כמה מפרשי התו"כ כל דברי רש"י לפי' התו"כ (ששם הובא רק לא יבקר בבירור היפה — כתחלת דברי רש"י).

21 ותיבות "בין טוב לרע" — הן העתקת ל' הכתוב בפנים פרש"י — כבכ"מ בפרש"י עה"ת (ראה לקו"ש ח"א ע' 58 ס"ג ובהערה 22 שם).

22 ועפ"ז נמצא דלפרש"י (בפירושו עה"ת) אין בהכתוב "לא יבקר בין טוב לרע" איסור לאו. בנוגע להוציא את היפה הוא רק שלילה שא"צ לבקר ובנוגע לבע"מ בא הכתוב לומר שחלה עליו קדושה²⁵.

ולא כמ"ש בביאור הרי"פ פערלא שם (שית, ד) דמתיבת "בין תם בין בע"מ" ואילך הוא פי' אחר וכמו "דבר אחר" בפרש"י,

ולהתחלת פירושו שבא לשלול להוציא את היפה אי"ז לאו. ולפי' השני שקאי על תם ובע"מ היא לאו, עיי"ש שקו"ט בארוכה בזה שלדעתו זהו מחלוקת, דהתו"כ כאן דס"ל דטוב פי' יפה, הוא רק שלילה (לומר דלא קפיד להיות ממבחר). וגמ' דילן (בכורות לו, ב. ג. ב) ס"ל דהוי אזהרת לאו, ופי' טוב ורע הוא תם ובע"מ, וכ"ה דעת הספרי ראה (יב, יא). ועיי"כ צפע"ג (מהדו"ת עז, ב. השמטות להלך ערכין ע' 83. נעתקו בצפע"ג עה"ת כאן, ובפי' ראה שם). ושם: מחלוקת רש"י ותוס' (בכורות נה, רע"ב) בבירור את היפה, אם עבר על "לא יבקר". 23 עפ"ז יש לתרץ פרש"י בבהר (כה, יב): תהי' בהיותה תהא, ולק' זה בתהי' שבכתוב שלפניו —

אלא — בפעם הא' שנאמר "תהי" הוא כפשוטו, שצ"ל פעולה (וקדשתם — בבירור ואומרים כו', שם פרש"י כה, י) וכששונה עוה"פ — הי' לדרשה דבהיותה תהא.

23* ובפרט שרש"י לא הביא על "יהי קודש" דרשת התו"כ כאן. מלמד שמעשר בהמה בעמוד ועשר", ועד"ז שאר הדרשות שבגמרא (בכורות ג, ב. נה, ב).

בע"מ "נאכל בכל מקום" יי, גם בחו"ל.
ואיזה דין מיוחד באכילת מעשר
בעל מום שעל ידו תיקרא אכילה זו
— אכילה "בתורת מעשר" יי?

[ואין לומר שהכוונה היא מה "שאין
נמכרין באטליז ואין שוקלין בליטרא" יי
כי (נוסף שלכמה דיעות הוא מדרבנן
(בבע"מ) יי, הרי) (א) זהו רק ענין
שלילי (ב) ועיקר — אי"ז דין באכילת
מעשר יי, ומל' רש"י יי "שיאכל בתורת

דמו ואמוריו כו' והבשר נאכל לבע-
לים, שזוהי פעולת הקדושה החיובית
— שחל על האדם לעשותה משנת-
קדשה הבהמה.

אולם בנוגע לבע"מ א"מ, איך שיין
לומר בזה "יהי קודש", היינו איך
אפשר לעשות בה פעולה חיובית של
קדושה — הרי אין מקריבין בע"מ
ע"ג המזבח.

לכן מוסיף רש"י "ולא שיקרב בעל
מום (שהיא פעולה חיובית של קדושה
עיקרית, בפשטות) אלא יאכל בתורת
מעשר", שגם זאת היא פעולה חיובית
של קדושה — "יהי קודש".

אבל אין זה מספיק, כי לאכלו "ב-
תורת מעשר" אפשר רק לאחר שחיטה
(והשחיטה בבע"מ אינה חלק מפעולת
הקדושה של מעשר) — ולא מיד כש-
"חלה עליו קדושה".

ולכן מוסיף רש"י "אסור ליגזז ולי-
עבד", שבקדושה זו צריך ליהזר תיכף
משנתקדשה.

אמנם מובן שאין זה מספיק — כי
אינה פעולה חיובית אלא שלילית
"אסור ליגזז וליעבד". ולכן ענין ה'
ראשון הוא "יאכל בתורת מעשר", כנ"ל.

ה. מענינים מופלאים בהלכה שבי-
פרש"י דילן:

עדיין צלה"ב קדושה זו בבע"מ אשר
"יאכל בתורת מעשר" מה ענינה: נאכל
לשני ימים ולילה אחד" יי, הוא רק
בתם ולא בבע"מ; נאכל רק בכל העיר
(ירושלים) יי, ג"ז הוא רק בתם, אבל

(25) רמב"ם הל' בכורות פ"ו ה"ד.
(26) ואין לומר שיש מצוה באכילתו כמו
בק"ל שהנאכלים לישראל יש מ"ע באכילתן
לבעלים (רש"י פסחים נט, א ד"ה בשאר
ימות השנה. רמב"ן בסה"צ בהשלמות מ"ע
א) — שהרי פסוקים המובאים בהג"ל הוא
רק בקל"ל כאלו שנקרבים ע"ג המזבח.
וכדמוכח (שאין מצוה באכילת בע"מ שאינו
נקרב) גם מהברכה שהיא לאכול את הזבח
(רש"י ברכות שפ. תוספתא ספ"י דפסחים.
וראה רש"י פסחים קכא, א במשנה).

(27) בכורות לא, א. תמורה ת, א.
(28) רמב"ן הל' בכורות רפ"ה. רא"ש שם
ס"א, חנוך מצוה שסא. וראה פרש"י זבחים
עה, ב ד"ה ופרקינן. וראה ברמב"ם הל'
בכורות שם ה"ו, לענין איסור מכירה בכלל
במעשר בע"מ.

(29) בדוקק הי' אפ"ל ש"יאכל בתורת
מעשר" כונתו שאין למכרו לאחר, כ"א
לאכלו בעצמו, אבל (נוסף ע"ז שלפ"ז הוא
רק ענין שלילי ו"יהי קודש" משמעותו
ענין חיובי כנ"ל בפנים, הגה: א) אין זה
רמז שיבינו בן חמש למקרא (ב) הול"ל בפש-
טות — בעליו יאכלנו (ע"ד פרש"י בתם) או
כיו"ב. (ג) עפ"ז — לדעת רש"י — איסור
מכירה בבע"מ בין חי בין שחוט הוא
מדאורייתא, וחידוש דלא כמשמעות סוגי'
הגמרא (בכורות לא, ב ואילך) וראה בהנסמן
בהערה הקודמת

— הו"ל לרש"י לפרשו ולא — לרמזו.

(30) וגם אם לזה הי' כונת רש"י הו"ל

(24) זבחים פ"ה מ"ח.

כֹּךְ הִנְעִשָּׂה בָהֶם בַּעַת קִיּוֹם הַמִּצְוָה ע"י
קִיּוֹם הַמִּצְוָה (שֶׁאֵין הוּא הַזִּיכּוֹךְ הַכִּי
נִעְלָה) רִישׁוּמוֹ נִשְׁאָר בַּהֲדַבֵּר גַּם אַחֲרֵי
קִיּוֹם הַמִּצְוָה.

וּבִזְזָה גּוֹפֵא חִילוֹק: אֵינּוּ דוֹמָה רוֹשֵׁם
הַזִּיכּוֹךְ שֶׁנִּשְׁאָר בַּדְּבָרִים אֲשֶׁר לֵאחֹר
עֲשִׂיתָ הַמִּצְוָה הֵם "תִּשְׁמִישֵׁי קְדוּשָׁה" יי,
לֹאֵלוֹ שֶׁאֵין בָּהֶם קְדוּשָׁה לֵאחֹר עֲשִׂיתָ
הַמִּצְוָה, וְכֵמוּ "תִּשְׁמִישֵׁי מִצְוָה" יי. וְכו'.

[וְיִתִּירָה מִזֶּה, גַּם בַּדְּבָרִים שֶׁאֵין
הַמִּצְוָה נִעֲשִׂיתָ בָּהֶם עֲצָמָם אֲלֵא שְׁעָל
יִדָּם נִעֲשִׂיתָ מִצְוָה. כְּגוֹן: מִמּוֹן הַנִּיתָן
לְצִדְקָה, הֵנָּה אֵף שֶׁאֵין בִּמְעוֹת אֵלּוֹ
שׁוֹם קְדוּשָׁה (הֵם חוֹלִין כַּמְקוּדָם), מ"מ
אֵינּוּ דוֹמָה מִמּוֹן זֶה לֵאחֹר שֶׁקִּיּוֹמוֹ בּוֹ
מִצְוֹת צִדְקָה, לְכֵמוּ שֶׁהֵי קוֹדֵם שֶׁנִּתְנוּהוּ
לְצִדְקָה, וְעוֹד פְּעוּלָה נִפְלְאָה שֶׁנִּעֲשִׂיתָ
עִי"ז — שֶׁמִּמּוֹן צִדְקָה זֶה מַעֲלָה כָּל
הַמּוֹן שֶׁמִּמֶּנּוּ נִתְּרָם יי.

וּלְכַאֲרֵה עַפ"ז — בְּנִדּוּדֵי הַעֲשִׁירִי
מַעֲלָה עֲמָו כָּל הַתְּשׁוּעָה, וְעַצ"ע.]

וְהַטַּעַם בּוֹ: זֶהוּ הַחִידוּשׁ שֶׁבִּמְ"ת
"הַעֲלִיּוֹנִים יִרְדּוּ תַּחְתּוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים
יַעֲלּוּ לַעֲלִיּוֹנִים" יי. וְהֵינּוּ שֶׁהַזִּיכּוֹךְ
הַנִּעֲשָׂה בַּדְּבָר הַגִּשְׁמִי בַּעַת עֲשִׂיתָ הֵי
מִצְוָה נִקְבַּע בּוֹ (רִישׁוּמוֹ) גַּם לֵאחֹר
עֲשִׂיתָ הַמִּצְוָה יי.

וְעִנִּין זֶה מְרוֹמָז בִּפְרָשִׁי: מַעֲשֵׂר

(33) מְגִילָה כו, ב.

(34) עִינֵי תְּנִיָּא פל"ד.

(35) שְׁמוֹר' פִּי"ב, ג. תַּחֲנוּמָא וְאֵרָא טו.

(36) רָאָה לְקוּ"שׁ ח"ה ע' 88. חִי"ח ע' 59

וּבַהֲעֲרֹת שָׁם.

מַעֲשֵׂר" מִשְׁמַע שִׁישׁ עִנִּין חִיּוּבֵי בִּ—
אֲכִילְתּוֹ יי]

וּבַהֲכֹרֶת לּוֹמֵר שִׁפְרָשִׁי הוּא כִּפְשׁוּטוֹ
מִמֶּנּוּ — שֶׁהֵאֲכִילָה צ"ל "בְּתוֹרַת מַעֲ—
שֵׁר" — שְׁמִדְאוּרִיתָא צִרִיךְ לְכוּן
שֶׁהוּא אוֹכֵל מִעֵשֶׂר, וּלְכַאֲרֵה חִידוּשׁ
גְּדוֹל הוּא, וְלֹא אֲשַׁתְּמִיט בִּמְקָא.

ו. מִיִּנְהָ שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבִּפְרָשִׁי:

מְבֹאָר בַּחֲסִידוֹת יי שֶׁבַּהֲזִיכּוֹךְ שֶׁבִּ—
דְּבָרִים הַגִּשְׁמִיִּים וְעִלְיִיתָם לְקְדוּשָׁה יִשְׁנֶן
כַּמָּה מִדְרִי', וְמָהן:

דְּבָרִים גִּשְׁמִיִּים שֶׁ(רַק) הוֹכֵנוּ לַעֲשִׂיתָ
מִצְוָה טֶרֶם שֶׁנִּעֲשִׂיתָ בָּהֶם הַמִּצְוָה, כְּגוֹן
צִמְרָה שֶׁהוֹכֵן לְצִיצִית, קֶלֶף לְתַפְּלִין,
וְכו'; לְמַעֲלָה מִזֶּה — הַדְּבָרִים הַגִּשְׁמִיִּים
אַחֲרֵי שֶׁנִּעֲשִׂיתָ בָּהֶם הַמִּצְוָה, אֲשֶׁר הֵי—

לְרִשִּׁי לְפִירוּטוֹ, וּבִפְרָשׁ שֶׁמִּפְרָשׁ אִיסוּר גִּיזָה
וְעִבּוּדָה.

(31) וְאֵף שֶׁבִּשְׁשִׁים (בַּתְּמוּרָה שָׁם) נִאֲמַר
הֵלִי, גִּבְרָא בְּתוֹרַת מַעֲשֵׂר" לְעִנִּין שֶׁאֵין
נִמְכָּרִין בְּאִטְלִיז וְנִשְׁקָלִין בְּלִיטְרָא" כו' הֵרִי
קִשָּׁה לְפָרֶשׁ כֵּן בִּפְרִיּוֹשׁ רִשִּׁי עַה"ת (גַּם)
עִי"ד הַהֲלָכָה בִּפְרָשִׁי) שֶׁאֵין לְפָרֶשׁ וְלֹא
לְסִתּוּם, וְעִי' בִּפְרָשִׁי סִנְה' (קִיב, ב) ד"ה
לְעוֹלָם בְּעֵלִי מוֹמִין שֶׁכִּי, שִׁישׁ לֵהֶם שָׁם
לִיחִי. . . בַּהֲמַת בְּכוֹר וּמַעֲשֵׂר" (מִשְׁאֵכִי לְדַעַת
הַתּוֹס' בְּכוֹרוֹת לֹא, א ד"ה חוץ שֶׁגִּרָס הֵא
דִּאֵין נִמְכָּרִין" גַּם בִּסְנָה').

וְיֵשׁ לְפָרֶשׁ בְּחִילוֹק הַסּוּגִיּוֹת: בַּתְּמוּרָה ס"ל
דָּה שֶׁאֵין שׁוֹקֵלִין בְּלִיטְרָא וְכו' הוּא מַה"ת,
מִשְׁאֵכִי בִּסְנָה' דִּס"ל דִּאִיסוּר אֵין נִמְכָּרִין
כו' וְאֵין שׁוֹקֵלִין כו' הוּא רַק מִדְּרַבְּנָן (וְלִכְּנֹן
לְגִירְסַת רִשִּׁי) לֹא הוֹבָא (שָׁם).

(32) רָאָה שְׁעָרֵי אוּרָה נו, א וְאֵילֶךְ.
עו, ב. תו"ש ע' 4. וְרָאָה סִפְה"מ תִּשְׁט
ע' 148 הַעֲרָה 4.

„שיאכל בתורת מעשר (ואח"כ) אסור ליגזז וליעבד". מתחלה מבאר עיקר המכוון שבעבודה — „יאכל בתורת מעשר", שהוא ענין חיובי — ועשה טוב, שבזה מתבטאת בחי' הקדושה בגלוי כנ"ל; ואח"כ מדבר ע"ד „סור מרע", שהוא הקדמה וטפל להמשכת אלקות — „אסור ליגזז וליעבד".

והיינו, אף שסדר הדברים בפועל הרי תחלה צ"ל הזהירות ב"סור מרע" שלא יהיו דברים בלתי רצויים, ואח"כ העבודה ב"עשה טוב", אבל בפרש"י — „ינה של תורה", שבו מודגשת הפנימיות שבכל דבר, מדגיש העיקר והמכוון שבעבודה — לעשות לו ית' דירה בתחתונים ע"י ועשה טוב, ואח"כ מבאר אשר קודם לזה צ"ל העבודה ד"סור מרע".

עוד י"ל (ע"פ פשט שברמז זה): מקדים הודאי — יאכל, ואח"כ הספק — שבאם יהי צמר הראוי להגזז ועבודה הראוי להיעשות ע"י בהמה זו — אסור ליגזז וליעבד.

והנה אף ש"סור מרע" — „אסור גיזה וכו'", הוא רק הקדמה והכנה להמשכת הקדושה בגלוי ע"י ו"עשה

בהמה תמימה שנאמר ע"ז „יהי קודש", הנה הקדושה הנעשית בה נראית בה בגלוי אח"כ — קריבה ע"ג המזבח, דמה ואימורי' וכו'. אמנם בבהמה בעלת מום, שאין מקריבין אותה ע"ג המזבח, לכאורה לא נראה בה קדושה אחר שחלה עלי' קדושת מעשר, ורק שאסור לגזזה ולעבוד בה (שזהו רק ע"ד אסור לבזות וכו'), אבל באופן חיובי לא נראית בה קדושה. משא"כ לפירש"י — מכיון שנתקיימה בה מצות מעשר וחלה עליו קדושה, נשארה בה קדושה שבאה לידי ביטוי בגלוי גם לאח"ז, „יאכל בתורת מעשר", שכשאוכלו — עליו לכוין שהוא אוכל מעשר, כנ"ל.

ז. עוד ענין ביינה של תורה שבי פרש"י דילן:

ידוע יי בענין „סור מרע" ו"עשה טוב" שצ"ק המשכת קדושת אלקות הוא ע"י „ועשה טוב" — מצות עשה דוקא, אלא שבכדי להמשיך אלקות ע"י מצות עשה, צ"ל תחלה „סור מרע", וכמשל המלך ב"ו שרוצים לעשות לו דירה נאה שצריכין לפנות ההיכל מכל לכלוך וכו' ואח"כ לסדר שם כלים נאים כו' יי.

וזוהו שמרמז יי רש"י בסדר הענינים:

— כי „יהי קודש" משמעותו ענין חיובי, בזה יי לקודמו (תם) שפרש"י (גם) בענין דאכילה.

40) להעיר גם מלק"ש ח"ה ע' 120, בשינוי ל' רש"י „יעקב (ואח"כ) ועשו האמור רים בפרשה" ללשון הרמב"ן „עשו (ואח"כ) ויעקב האמורים למטה".

37) לקו"ת בלק ע' ג. וראה לקו"ת פרשתנו מה, ג. שלח לו, ד. ובכ"מ.

38) לקו"ת בלק שם. וראה שם ס' צו טו, סע"א ואילך.

39) בפשטות צריך להקדים „שיאכל כו'".

טוב" — "יאכל בתורת מעשר", מ"מ
 צ"ל הזהירות ד"סור מרע", דוקא בכל
 ענינים (שנראים לכאורה כ)טפלים.
 הפרטים. ומבאר רש"י שזה בב' ה'
 וע"י עבודה בסדר זה תהי' אח"כ
 ענינים: איסור גיזה ואיסור עבודה.
 הזהירות צ"ל הן ב"עבודה" הנעשית
 כדבעי ההמשכה שע"י ועשה טוב,
 לעשות לו ית' דירה בתחתונים.
 בגוף הבהמה — דהיינו בענינים עק-
 ריים; והן ב"גיזה" שהיא בשערות.
 שהשערות הן את בשרו הטפל ל-
 בשרו" — דהיינו הזהירות גם ב-
 ענינים (שנראים לכאורה כ)טפלים.
 וע"י עבודה בסדר זה תהי' אח"כ
 כדבעי ההמשכה שע"י ועשה טוב,
 לעשות לו ית' דירה בתחתונים.
 (משיחת ש"פ בחזקוֹתֵי, תשכ"ה)

(41) עירובין ד, ב.

הוספות

שיחות ומכתבים